

פרק 1

יומן עתיק יומין

הכל החל בשיעור האחרון.

”תלמידות חביבות, יש לי הפתעה בשבילכן”, הכריזה המחנכת בחגיגות וכולנו זקפנו אוזניים עייפות בסקרנות.

”אתן ודאי זוכרות שהשנה הזו משמעותית מאוד עבורכן. השנה תגענה לגיל מצוות, וחוף מהחגיגות ומהשמחה הגדולה, אתן יודעות שבבית הספר שלנו נדרשות הבנות בכיתה ו' להכין עבודת שורשים על משפחתן. אבל השנה החלטנו, בעצה אחת עם המנהלת, להוסיף לעבודה הזו משהו מיוחד יותר...”

המחנכת עצרה והעבירה את מבטה על שלושים ושתיים התלמידות בכיתה. הקשב היה בשיאו. רחש לא נשמע. ”השנה, כהקדמה לעבודה הגדולה, תכתובנה פרק נוסף. הפרק כולו יעסוק בשם שלכן - מדוע קראו לכן כך, על שם מי, וקצת רקע על הדמות או על השם... הפרק הזה יהיה באורך עשרה עמודים. תגשנה אותו בראש חודש כסלו, בעוד חודש וקצת.

”כל אחת תכין מצגת שמסכמת את הנושא ותציג אותה בפני הקהל בבית המצווה הכיתתית”, חתמה המחנכת בחיוך רחב.

משסיימה המורה, כמו ניתן האות לכולן להביע את התרגשותן מן המשימה המיוחדת. רק אני נותרתי קפואה. עשרה עמודים? על השם שלי?!

נעים מאוד, קוראים לי נעמי, ואני קרויה על שם סבתא רבתא (ואולי עוד כמה רבתא) של אבא שלי. אני לא בטוחה שמישהו מהדור שלנו בכלל הכיר אותה... כי היא חיה לפני יותר ממאה שנה. בדרך כלל אני אוהבת לכתוב, זו תכונה שכנראה קיבלתי מאימא שלי, אבל כמה שורות אפשר להרחיב על אדם שמעולם לא הכרתי וכנראה שגם לא תהיה לי דרך להכיר?

יותר משאני אוהבת לכתוב, אני אוהבת להצליח, וכאשר אדרש להציג את עבודתי המשעממת בפני כל האמהות, הסבתות והבנות הנרגשות של כל השכבה - יהיה זה כישלון חרוץ. אוף!

הצלצול הגיע דקה אחרי כן, ובאופן מפתיע אף אחת לא מיהרה הביתה. כל אחת רצתה לספר לכולן את הסיפור המיוחד שמאחורי השם שלה, וכולן דיברו יחד.

כיף להן. סיפורי השמות של כולן נשמעים ממש מיוחדים, ואם הן ירצו - הן יוכלו לכתוב עליהן ספר, לא רק פרק אחד.

בייחוד בנות דודותיי, התאומות בת שבע ואסתי, שקרויות על שם הרבנית הצדיקה בת שבע אסתר קנייבסקי ע"ה, שבזכות ברכתה הן נולדו. יש להן אפילו תמונה איתה! את הסיפור שלהן אני מכירה בערך מאז שלמדתי לדבר. הן הילדות הראשונות שנקראו על שם הרבנית, עוד בחייה.

אבל היו סיפורים שהפתיעו אותי. למשל גיטי, שקרויה על שם אישה שהצילה בשואה המון יהודים, ובתוכם את הסבא רבא שלה שהיה אז בן חמש. יש על שמה רחוב בפתח תקווה, ופעם, כשהם נסעו לדודים שלהם בבני ברק, הם הגיעו לשם במקרה והיא הצטלמה ליד שם הרחוב. או למשל רחל-לאה שקרויה על שם שתי הסבתות שלה משני הצדדים, שכל אחת מהן הייתה רבנית חשובה ומוכרת.

”היי נעמי, מה הפרצוף החמוץ הזה?” זו הייתה כמובן אסתי, שאף פעם לא מפספסת פרצוף שזקוק לקצת עידוד. ”כן, מה איתך? מה הסיפור של השם שלך?” התעניינה אפרת. יעל ניצלה את השקט הקצרצר ואמרה שבטוח נולדתי בשבועות.

”לא, אנחנו יחד כבר מלא שנים, אתן אמורות לדעת שנולדתי בכסלו“, ענית ביובש. ”הסיפור שלי הוא שאני קרויה על שם סבתא-רבתי-רבתי שלי ואין לי שום דרך בכלל לדעת מי היא הייתה, כי היא חיה הרבה לפני שסבתא שלי בכלל נולדה, כך שאין לי שום סיפור מיוחד מאחורי השם. גם אם היה, לא הייתה לי דרך לגלות אותו...“

מאוחר יותר, בדרכנו הביתה, אמרה לי אסתי שבכל אופן שווה לי לשאול את סבתא ברכה מה היא יודעת על סבתא רבתי שלנו. אם לא אמצא משהו, הציעה אסתי, אני תמיד יכולה לכתוב על נעמי הצדיקה ממגילת רות. טוב שהיא לא הוסיפה שעם הפרצוף מר-הנפש שלי מאז ההודעה על העבודה - אני בהחלט מתאימה לנעמי מהמגילה, בזמן שאמרה לאנשי בית לחם 'קראנה לי מרה'.

מיד כשהגעתי הביתה, הפרצוף החמוץ חלף כלא היה. שני תיקי גב ענקיים עמדו מוכנים ליד הדלת. אימא סיפרה בהתרגשות שהיום אנחנו הולכים עם סבתא ברכה לבקר בפירת החי שבמושב שלהם, ושם, במדשאה הגדולה נאכל את ארוחת הערב - פיצה שסבתא תאפה בתנור המיוחד שלה, הטאבון.

אימא סיפרה שסבא קנה לסבתא טאבון חדש שבו היא תתחיל לאפות את הפיתות הרכות שלה לכבוד שבת. את הטאבון הישן היא הפכה לחלבי, מה שמאפשר לנו ליהנות מפיצה טעימה במיוחד, מעשה ידיה של סבתא.

אחרי בשורות כאלה, כשאימא שאלה איך היה לי היום בבית הספר, כבר סיפרתי לה בקלילות על העבודה שהמחנכת נתנה. ”חבל שמכל ששת הילדים, רק לי קראתם על שם מישהי מלפני מאה שנה“, סיכמתי את העניין בחצי חיוך.

”קצת יותר ממאה, ובכלל-בכלל לא חבל שקראנו לך על שמה“, תיקנה אימא בחיוך שלם ונפנתה להאכיל את אלישבע הקטנטונת. ”עוד נדבר על העבודה הזו, אבל עכשיו נעמי, תאכלי בבקשה את ארוחת הצהריים בזריזות ותעזרי לי לארגן את הקטנים. בעוד פחות משעה אנחנו יוצאים“.

מכאן ואילך כבר לא דאגתי. מהחיוך של אימא הבנתי, שבסופו של דבר יהיה לי מה לכתוב.

אימא שלי היא עורכת של אחד מעיתוני הילדים הנפוצים ביותר, ואם היא רגועה, גם אני יכולה לעזור עם הקטנטנים ולנסוע לסבתא בנחת.

הביקור אצל סבתא היה מהנה במיוחד. אני לא חושבת שיש עוד סבתא צעירה כל כך ברוחה כמו סבתא שלי. הקטנים נהנו לפגוש את החיות ולהשתובב בדשא הרחב, וגם אני נהניתי לשמור עליהם. לא תמיד זה קל להיות בת כמעט יחידה מול ארבעה בנים, שאחד מהם אמנם גדול ממני בשנתיים אבל לומד בישיבה - כך שביום יום אני הבכורה, ותינוקת בת חצי שנה שעוד לא יכולה לעזור או לפחות להתעניין במה שמעסיק בנות. אבל היום דווקא די נהניתי להיות הבת הגדולה.

כשאנחנו שיחקנו תופסת בדשא, אימא וסבתא שוחחו ביניהן בנחת. לפעמים לוקח לי זמן להיזכר שאימא היא לא הבת של סבתא ברכה, אלא רק הכלה שלה, כי ברוב הזמן, כמו היום למשל, הן נראות קרובות במיוחד, ממש כמו אימא ובת.

לפני שנפרדנו מסבתא, בפתח הבית שלה, היא קראה לי. נכנסנו לחדר האורחים וסבתא הורידה מן המדף העליון שבארון מעין מחברת עבת כרס, ישנה ומאובקת. היא ניגבה ממנה את האבק בעדינות כמו אימא שמלטפת את התינוק שלה.

”קחי, מתוקה שלי. זה אוצר יקר מאוד” סבתא הגישה לי את המחברת, שהייתה עשויה קלף מצהיב התפור היטב. ”אימא סיפרה לי שקיבלת עבודה לכתוב על השורשים של השם שלך. כאן כתוב הכל. זה יומן שכתבה סבתא נעמה, שעל שמה את קרויה, במשך המון שנים. אני חושבת שתמצאי כאן הרבה יותר מעשרה עמודים...” קרצה לעיניי המופתעות.

”המחברת הזו עוברת אצלנו במשפחה מדור לדור. סבתא נעמה ביקשה לתת אותה לכל בת משפחה בבת המצווה שלה. כיוון שלי יש רק בנים, וגם לאימי היו רק בנים, שגם הם, כמה מפתיע, ילדו רק בנים, את הראשונה שמקבלת את המחברת אחרי שנים ארוכות שאף ילדה לא קראה בה”, הוסיפה סבתא ברכה ובעיניה ראייתי התרגשות לא אופיינית. ”תכננתי למסור לך אותה בבת המצווה שלך, אבל נראה לי שכעת היא תעזור לך יותר. אפילו אני קראתי אותה בשקיקה כשהייתי בת מצווה. אני בטוחה שזו תהיה גם לך חוויה מיוחדת. רק הבטיחי לשמור עליה היטב”, הוסיפה.

סבתא עטפה את האוצר היקר והדהוי בשתי שקיות והושיטה לי אותו. גם אני התייחסתי אל המחברת ביראת כבוד של ממש, והיא לא משה מידיי לאורך כל הנסיעה.

לפני השינה, נקייה ומפוג'מת, התפנית סוף סוף לפתוח את המחברת. בשער שלה היה מצויר בית קסום כמו של פעם, עם גג אדום, ולצידו עץ זית קטן. וואו. סבתא רבתא שלי הייתה ציירת, זה בטוח!

רפרפתי בעדינות על דפי הקלף המשורטטים שורות-שורות ועל הכתב העגול והמסודר. במוחי הבזיקה מחשבה משעשעת שהכתב היפה של אסתי הוא בטוח ירושה ממנה. הייתי עייפה מאוד אך בכל זאת רציתי לקרוא לפחות עמוד אחד במחברת המסקרנת.

רגע לפני שצללתי אל תוך המילים של סבתא-רבתי-רבתי שלי, עוד הספיקה לחלוף מחשבה מציקה במוחי: איך היא ידעה בכלל לכתוב? האם הילדות בתימן היו יודעות ספר כמו הבנים שם, לפני... לפני... לפני כמה זמן זה היה בכלל?